

Η Διεθνής Οικονομία, η Ελλάδα και ο Πόλεμος στο Ιράκ

Για να εκτιμήσουμε την επίδραση του σημερινού πολέμου στη διεθνή οικονομία, πρέπει πρώτα αν κάνουμε μια σύντομη καταγραφή της διεθνούς κατάστασης των τελευταίων δύο ετών. Και αυτό γιατί η διεθνής οικονομία δύσκολα αλλάζει πορεία. Οι παράγοντες που επηρεάζουν αυτή την πορεία είναι πολλοί και ο πόλεμος ίσως δεν είναι ο πιο σημαντικός. Μπορεί ο πόλεμος αν αποτελεί επίκεντρο σημαντικών πολιτικών ειδήσεων, αλλά η επίπτωσή του στην οικονομία σε καμία περίπτωση δεν είναι ανάλογη της δραματικότητας των συναισθημάτων που γεννά στον καθένα μας.

Η διεθνής οικονομία βρίσκεται ήδη σε περίοδο αναπτυξιακής ύφεσης από το 2001. Η ύφεση αυτή επηρέασε τις ΗΠΑ, την Ευρώπη, την Ιαπωνία και την πλειονότητα των αναπτυσσόμενων χωρών, κάτι που δεν είχε συμβεί σε τέτοια έκταση από την αρχή της δεκαετίας του 1980. Ξεκίνησε με το ξεφούσκωμα των τιμών των μετοχών εταιρειών υψηλής τεχνολογίας και τη συνακόλουθη δραστική μείωση των επενδύσεων, κυρίως στις ΗΠΑ. Η ύφεση επεκτάθηκε σε σύντομο χρονικό διάστημα και στην Ευρώπη, παρά τις αντίθετες τότε διαβεβαιώσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η οποία ισχυριζόταν ότι η Ευρώπη είναι μια σχετικά κλειστή οικονομία. Αποδείχτηκε ότι πολλές ευρωπαϊκές εταιρείες είχαν επενδύσει μεγάλα ποσά στις ΗΠΑ, με αποτέλεσμα να επηρεαστούν αρνητικά τα κέρδη τους σε βαθμό που να εισαχθεί η ύφεση και στην Ευρώπη. Στην Ιαπωνία δεν συνέβη κάτι το περίεργο. Απλώς, η οικονομική καχεξία της προηγούμενης δεκαετίας συνεχίστηκε και την τελευταία διετία.

Το 2002, η αντίδραση στην ύφεση υπήρξε διαφορετική στις δύο ακτές του Ατλαντικού. Στις ΗΠΑ, η Federal Reserve προέβη σε δραστική και γρήγορη μείωση των επιτοκίων, ενώ η Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση ακολούθησε επεκτατική δημοσιονομική πολιτική, αυξάνοντας τις κρατικές δαπάνες και μειώνοντας τους φόρους. Έτσι το 2002 οι ΗΠΑ επανήλθαν σε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης της τάξης του 2%.

Αντίθετα, στην Ευρώπη, η αντίδραση ήταν σχεδόν ανύπαρκτη. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα ήταν πολύ πιο διστακτική στη μείωση των επιτοκίων, φοβούμενη μην τυχόν και μια δραστική μείωση στα επιτόκια θα επανέφερε τις πληθωριστικές πιέσεις και η ίδια, ως νεοσύστατη κεντρική

τράπεζα, δεν αποκτούσε αξιοπιστία σχετικά με την ικανότητά της να επιτυγχάνει τον πρωταρχικό της στόχο που είναι η σταθερότητα των τιμών. Οι ευρωπαϊκές δημοσιονομικές αρχές, επίσης, εγκλωβίστηκαν από το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης, που υποχρεώνει τα κράτη-μέλη της ΕΕ να ισοσκελίζουν τους προϋπολογισμούς τους. Η αδυναμία τους τα προηγούμενα χρόνια ευφορίας να παράγουν πλεονασματικούς προϋπολογισμούς και να απελευθερώσουν το παραγωγικό δυναμικό των χωρών τους με διαρθρωτικές αλλαγές, τις βρήκε απροετοίμαστες. Η Ευρώπη το 2002 είχε αναιμικό ρυθμό ανάπτυξης, περίπου μισή ποσοστιαία μονάδα, ενώ η ανεργία άρχισε πάλι να ανεβαίνει. Στην Ιαπωνία, η άτονη αντίδραση ήταν αναμενόμενη, αφού οι Ιαπωνικές αρχές δεν έχουν καταφέρει εδώ και πολλά χρόνια να λύσουν χρόνια διαρθρωτικά προβλήματα της οικονομίας τους, όπως η αδυναμία του τραπεζικού τους συστήματος και ο αρνητικός πληθωρισμός.

Η Ελλάδα, παρά τη σχετική απαισιοδοξία των Ελλήνων καταναλωτών, υπήρξε όαση ευφορίας μέσα στη διεθνή αυτή κρίση. Το 2002 κατέγραψε τον υψηλότερο ρυθμό ανάπτυξης στην Ευρώπη, οι πραγματικοί μισθοί αυξήθηκαν, η ανεργία μειώθηκε και η απασχόληση αυξήθηκε. Βέβαια, τα κέρδη των επιχειρήσεων δεν ήταν στο ύψος των προηγούμενων ετών, αλλά όλοι γνωρίζουν ότι στις ελεύθερες οικονομίες τα κέρδη των επιχειρήσεων είναι ευμετάβλητα. Η πτώση τους ήταν αναμενόμενη, αφού το προηγούμενο ύψος είχε καθοριστεί σε περίοδο ιδιαίτερης χρηματιστηριακής αισιοδοξίας. Η υγεία του ελληνικού επιχειρηματικού χώρου άλλωστε φαίνεται από το γεγονός ότι οι πτωχεύσεις το 2002 μειώθηκαν κατά 15% περίπου, τη στιγμή που στην υπόλοιπη Ευρώπη αυξήθηκαν δραματικά. Επίσης, ενώ, όπως και σε όλη την Ευρώπη και τις ΗΠΑ, πολλά νοικοκυριά επηρεάστηκαν από την πτώση των τιμών στο χρηματιστήριο, στην Ελλάδα η απώλεια πλούτου από το χρηματιστήριο έχει ήδη υπερκαλυφθεί από την αύξηση των τιμών των κατοικιών. Αυτό δείχνει η σχετική έρευνα της Τράπεζας της Ελλάδος.

Ο πόλεμος στο Ιράκ δεν πρόκειται να αλλάξει δραματικά το σκηνικό για την παγκόσμια οικονομία το 2003, ακόμα και αν αυτός κρατήσει έως το Μάιο. Και φέτος οι ΗΠΑ θα έχουν ένα ρυθμό ανάπτυξης παρόμοιο με τον περυσινό, ενώ η Ευρώπη θα συνεχίζει με ρυθμούς κάτω του 1%. Ο πόλεμος, απλώς, θα αναβάλει την ανάκαμψη στην Ευρώπη. Δεν αναμένεται, όμως, να επιφέρει

αρνητικούς ρυθμούς ανάπτυξης. Το Ιράκ έχει σημαντικά αποθέματα πετρελαίου, αλλά τα τελευταία χρόνια λόγω του εμπάργκο, δεν προμήθευε την παγκόσμια οικονομία με σημαντικές ποσότητες. Έτσι, ο πόλεμος επηρεάζει μεν την τιμή του πετρελαίου, αλλά όχι σε βαθμό που να μπορεί από μόνος του να καθορίσει και το ύψος της τιμής αυτής. Αυτό, άλλωστε, φάνηκε και από τις διακυμάνσεις της τιμής του πετρελαίου τον τελευταίο μήνα.

Η όποια αρνητική επίδραση του πολέμου θα εμφανιστεί κυρίως μέσω μιας πιθανής έξαρσης της διεθνούς τρομοκρατίας. Ο τουρισμός και το διεθνές εμπόριο θα υποστούν τις αρνητικές επιπτώσεις του πολέμου, ενώ υπάρχει και ο φόβος να τρωθεί η εμπιστοσύνη των καταναλωτών και των εταιρειών, που σε συνδυασμό με την παρατεταμένη χρηματιστηριακή καχεξία και υψηλή χρηματιστηριακή διακύμανση, να επηρεάσουν αρνητικά την κατανάλωση και τις επενδύσεις. Όλα, όμως, αυτά τα αρνητικά, όταν προστεθούν συνεπάγονται κυρίως την έλλειψη υψηλών ρυθμών ανάπτυξης. Τίποτα παραπάνω.

Στην Ελλάδα ο πόλεμος θα μειώσει ελαφρά το ρυθμό ανάπτυξης του 4%, που αρχικά προβλέπαμε. Η Ελλάδα εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό από τον τουρισμό και έτσι υπάρχει μεγάλη αβεβαιότητα για το τελικό αποτέλεσμα. Δύσκολα, όμως, αυτός ο ρυθμός ανάπτυξης θα πέσει κάτω από το 3%. Η Ελλάδα αναπτύσσεται τα τελευταία χρόνια κυρίως λόγω υψηλών επενδύσεων, οι οποίες θα συνεχιστούν και φέτος, ιδιαίτερα ενόψει των Ολυμπιακών Αγώνων και των καθυστερημένων εισροών του ΚΠΣ. Επίσης, η πολιτική της ηγεσία βρίσκεται σε μεγάλη εγρήγορση ώστε να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα της οικονομικής πολιτικής.

Η Ελλάδα θα συνεχίσει να αναπτύσσεται και μετά το 2004 χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα. Πολλές δημόσιες επενδύσεις σήμερα αναβάλλονται για μετά το 2004, ενώ οι εισροές του Γ' ΚΠΣ θα συνεχίσουν έως το 2008. Το ζητούμενο δεν είναι οι ρυθμοί ανάπτυξης του 3% ή 4%. Το ζητούμενο είναι ακόμα υψηλότεροι ρυθμοί, αυτοί που θα φέρουν την πραγματική σύγκλιση γρηγορότερα. Και αυτό δεν είναι μόνο ζήτημα κυβερνητικής πολιτικής.